

Til Utenriksdepartementet

FORUTs innspill til langsiktig strategi for norsk utviklingspolitikk – Prosjekt Vendepunkt

FORUT viser til Regjeringens oppfordring til å innspill til Prosjekt vendepunkt og vi takker for muligheten til å gi innspill, og anerkjenner behovet for en revidering av norsk utviklingspolitikk i en tid der bistanden reduseres samtidig som behovene øker. Det er også avgjørende å styrke forankringen av utviklingspolitikken i den norske befolkningen og tydeliggjøre hvilke resultater den skaper. FORUT bidrar aktivt til informasjon og engasjement om bistand gjennom vårt undervisningsopplegg i over tusen barnehager og nærmere hundre skoler årlig i Norge for å fremme forståelse for barns levekår globalt og betydningen av solidaritet – både for mennesker i sør og for oss selv.

FORUT mener Norge fortsatt bør opprettholde et høyt nivå på bistanden, både av hensyn til globale forpliktelser og grunnleggende solidaritet. Som et rikt land med sterke institusjoner har Norge et særlig ansvar for å bidra til å redusere fattigdom og fremme rettferdig utvikling. Dette ansvaret er forankret i internasjonale avtaler, inkludert FNs bærekraftsmål (Agenda 2030). Bistand er et sentralt virkemiddel for global omfordeling og for å fremme grunnleggende menneskerettigheter.

FORUT gir tre anbefalinger for Prosjekt Vendepunkt:

1. Norge må fortsette å være en ledende global helseaktør
2. Sivilsamfunn må prioriteres som kanal, og lokalt ledet utvikling må være normen
3. Prioriter forebygging, aksepter risiko og invester i langsiktige resultater

FORUT har også bidratt aktivt i utarbeidelsen av høringsinnspill gjennom ForUM og i oppropet '*Norge bør styrke sitt globale helselederskap*' og henviser i stor grad til kildene der, men vi benytter oss også av anledningen til å utdype enkelte sentrale punkter her.

1. Norge må fortsette å være en ledende global helseaktør

Norge har over flere tiår etablert seg som en sentral aktør innen global helse. Gjennom langsiktig og strategisk bistand har Norge bidratt til å bygge sterke globale partnerskap, særlig innen *smittsomme* sykdommer og mødre- og barnehelse. Norsk støtte til initiativer som GAVI (vaksinealliansen), Det globale fondet og FN-systemet har vært

avgjørende for å redusere dødelighet og styrke helsesystemer i lav- og mellominntektsland.

Denne innsatsen har gitt Norge høy troverdighet og politisk gjennomslagskraft internasjonalt. Norge har ikke bare vært en betydelig finansieringskilde, men også en normsetter som har bidratt til å forme globale prioriteringer og mobilisere andre givere. Det må vi videreutvikle og her henviser vi til forslagene i oppropet: *‘Norge bør styrke sitt globale helselederskap’*. Vi vil likevel benytte muligheten til å utdype behovet for at Norge må fortsette å gå foran på *ikke-smittsomme* sykdommer.

Verdens helseutfordringer er i rask endring, og behovene øker. Ikke-smittsomme sykdommer og psykisk helse står for nesten 75 % av alle dødsfall globalt, men er likevel blant de mest underprioriterte utfordringene globalt. Ikke-smittsomme sykdommer og dårlig psykisk helse er dessuten ikke bare en helseutfordring, men også en utviklingsutfordring, fordi de særlig rammer fattige befolkninger og forsterker ulikhet, og svekker arbeidskraft, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. Samtidig finnes det veldokumenterte¹, kostnadseffektive tiltak², særlig knyttet til regulering av risikofaktorer som alkohol, tobakk og usunt kosthold, der Norge allerede har høy troverdighet og kunnskap, men disse tiltakene er dessverre systematisk underprioritert.

Norge bør derfor videreføre og styrke sin rolle som global helseaktør ved å løfte ikke-smittsomme sykdommer slik:

i) Politisk lederskap

- Løfte ikke-smittsomme sykdommer høyere på den globale helseagendaen
- Bidra til at global helsepolitikk reflekterer dagens sykdomsbyrde
- Bygge allianser med andre land og multilaterale aktører

ii) Strategisk finansiering

- Prioritere tiltak med dokumentert høy effekt
- Investere i forebygging, ikke bare behandling
- Sikre en bedre balanse mellom smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer
- Sikre støtte til Verdens helseorganisasjon

iii) Helhetlig tilnærming

- Se helse i sammenheng med utvikling, økonomi og sosial ulikhet
- Integrere psykisk helse og ikke-smittsomme sykdommer i bred helseinnsats

¹ <https://www.apollo-2028.eu/news-articles/evaluating-the-economic-impact-of-mental-health-initiatives>

² <https://globalhealth.org/finding-more-money-for-mental-health-and-spending-it-wisely/>

- Støtte systemstyrking og nasjonale helseinstitusjoner

Norge bør derfor fortsette og videreutvikle lederrollen innen global helse fordi vi har høy troverdighet innen global helse, vi har erfaring med forebygging (for eksempel innen skattelegging og regulering av alkohol- og tobakk) og Norge har kapasitet til å være en pådriver i internasjonale prosesser. Skal norsk bistand være relevant og effektiv, må Norge også gå foran og sikre at også forebygging og ikke-smittsomme sykdommer blir en integrert del av global helseinnsats.

2. Prioriter sivilsamfunn som kanal og lokalt ledet utvikling må være normen (se kilder i ForUMs høringsinnspill)

a) Prioriter sivilsamfunn som kanal

I en mer fragmentert bistandsarkitektur og i en tid der demokratiet er under press globalt, må Norge tydelig prioritere sivilsamfunn som kanal. Sivilsamfunnsorganisasjoner er avgjørende for å nå sårbare grupper, sikre rettigheter og levere tjenester der staten ikke strekker til. De gir også bistanden legitimitet og forankring lokalt – noe andre kanaler i mindre grad kan.

Samtidig er styrking av sivilsamfunn den mest effektive veien til reelt lokalt ledet utvikling. Skal norsk bistand bli mer treffsikker og bærekraftig, må makt, ressurser og beslutninger flyttes nærmere dem bistanden gjelder.

Vi anbefaler at Norge:

- Prioriterer sivilsamfunn tydeligere som strategisk hovedkanal der målet er rettigheter, inkludering og lokal forankring
- Flytter mer makt og finansiering til sør, inkludert økt direkte støtte til lokale organisasjoner
- Går fra prosjekt til partnerskap, med langsiktig og fleksibel støtte som bygger kapasitet og resultater over tid
- Rendyrker sivilsamfunnets rolle, som både tjenesteleverandør, rettighetsaktør og demokratibygger
- Utformer styrings- og resultatkrav som støtter lokalt eierskap, ikke svekker det

Å prioritere sivilsamfunn er ikke bare et kanalvalg – det er et strategisk valg om å gjøre bistanden mer effektiv, mer legitim og bedre rustet til å møte en verden i endring.

b) For å sikre relevant, legitim og effektiv bistand må Norge gå fra ambisjon til handling på lokalt ledet utvikling.

Vi anbefaler at Norge:

- Flytter makt og finansiering til lokale aktører, med tydelige mål for økt direkte støtte
- Går fra prosjektstyring til langsiktige partnerskap, med fleksibel kjernefinansiering
- Reformerer risikohåndtering, slik at kapasitet bygges fremfor å straffes
- Stiller krav til reell maktoverføring, ikke bare prosentmål (“localisation washing”)
- Tydeliggjør rollen til norske aktører som støtte, brobyggere og tilretteleggere – ikke styrende

Lokalt ledet utvikling er ikke bare et metodevalg – det er avgjørende for bistandens legitimitet, effekt og bærekraft i en ny geopolitisk virkelighet.

3. Prioriter forebygging, aksepter risiko og invester i langsiktige resultater (se kilder i ForUMs høringsinnspill)

I en tid der bistandsbudsjettene presses samtidig som behovene øker, må norsk utviklingspolitikk bli mer strategisk og fremtidsrettet. Det innebærer å prioritere tiltak med dokumentert høy og varige effekt – også når resultatene ikke er umiddelbart synlige. Forebygging er det tydeligste eksempelet. Tiltak som styrker eksempelvis psykisk helse, reduserer risikofaktorer og bygger motstandskraft i befolkningen, er blant de mest kostnadseffektive investeringene vi har. Likevel nedprioriteres de ofte fordi effektene er vanskelige å måle på kort sikt. Når investeringer i psykisk helse kan gi betydelig samfunnsøkonomisk avkastning gjennom bedre helse, økt produktivitet og styrket økonomisk utvikling, er dette først og fremst et spørsmål om politiske prioriteringer – ikke kunnskapsmangel.

En mer effektiv bistand forutsetter også større aksept for risiko i tråd med internasjonale forpliktelser (eks. *Grand Bargain*) om å styrke fleksibel og forutsigbar finansiering, samt å redusere overdreven kontroll som hemmer effektivitet. Varige samfunnsendringer skjer i komplekse og uforutsigbare kontekster, der lineære resultater og full kontroll er urealistisk. Dagens systemer for resultatmåling og risikostyring favoriserer kortsiktige, lett målbare tiltak, og kan i praksis hemme innovasjon, læring og lokal tilpasning. Det er behov for en dreining mot mer tillitsbasert styring, økt fleksibilitet og læringsorienterte tilnærminger, der risiko håndteres aktivt – ikke kun minimeres.

Samtidig må utviklingspolitikken i større grad anerkjenne at resultater tar tid. Effektene av forebygging, institusjonsbygging og rettighetsarbeid materialiserer seg ofte over år eller tiår, men er avgjørende for bærekraftige samfunn. Et reelt Vendepunkt krever derfor et skifte fra kortsiktig resultatfokus til langsiktige investeringer i strukturell endring.

Vi anbefaler at Norge:

- Prioriterer forebygging systematisk, særlig innen folkehelse
- Aksepterer høyere risiko der potensialet for langsiktig effekt er størst
- Reformerer resultatmåling og styring, slik at de støtter læring, tilpasning og langsiktighet
- Øker investeringer i tiltak med dokumentert høy samfunnsøkonomisk avkastning, også når effektene er langsiktige

Dette handler ikke om mer bistand – men om å bruke bistanden smartere.

Ta gjerne kontakt om dere ønsker ytterligere kommentarer eller kilder, og vi vil ønske dere lykke til med arbeidet.

Gjøvik, 15. mai 2026

Ida Oleanna Hagen,
Generalsekretær

Mobil: + 47 99 24 73 20

Kontor: + 47 61 18 74 00

Nettside: www.forut.no